

บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่ยุคปัจจุบัน Monks' Role and Propagation at Present

พระครูปลัดบุญยัง ทูลโลภ (สุนทรวิภาต)^๑
พระมหาสมบัติ ธนปญโญ^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดของบทบาทพระสงฆ์ไทยในการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันมีการเผยแผ่แนวความคิดความเชื่อในการใช้ชีวิตที่หลากหลาย สำหรับพระพุทธศาสนาเองเมื่อต้องเผชิญกับภาวะที่สังคมโลกมีความระส่ำระสายองค์กรพระพุทธศาสนาเองก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนและปรับตัวเพื่อให้การเผยแผ่ศาสนาของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นสามารถดำเนินต่อไปได้โดยราบรื่น แต่ปัญหาที่สำคัญก็คือพระพุทธศาสนาควรมีการปรับตัวอย่างไรให้เหมาะสม ไม่กระทบกระเทือนต่อหลักการสำคัญที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ ขณะเดียวกันก็ให้สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างแข็งแกร่งสามารถเข้าไปสถิตอยู่ในจิตใจและชีวิตของประชากรยุคใหม่ของโลกได้อย่างยั่งยืนและถาวร โจทย์ใหญ่ข้อนี้ไม่เพียงเป็นของพุทธศาสนากระแสหลักในประเทศไทยเท่านั้นที่ต้องตอบ แต่ย่อมหมายถึงพุทธศาสนากระแสหลักที่มีอยู่ทั่วโลกที่ต้องหันหน้ามาร่วมกันระดมคำตอบเพื่อให้เป็นทางออกร่วมกันโดยเฉพาะเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน

คำสำคัญ : บทบาท, พระสงฆ์, การเผยแผ่.

Abstract

This article presents the concept on the role of Buddhist monks in Thailand in propagation in the current situation. At present, the mission in living a life is varied. In the busy and complicated society, Buddhist organizations have to modify and adapt their propagation methods suitable to the current situations. The question is how Buddhist organizations should adjust themselves to cope with the changing situations without the impacts to the core teachings. This question is not just for the Buddhist organizations in Thailand but also for Buddhist organizations worldwide. All Buddhist organizations have to work hand-in-hand to solve these problems.

Keywords: The Role, Buddhist monks, Propagation.

^๑หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

^๒วัดพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. (sd_2030@hotmail.com)

ความหมายของบทบาท

คำว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ (ตินปรัชญพฤษดิ์, ๒๕๓๘) มีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมากซึ่งบทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่างๆ พึงกระทำ ก็คือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิ และหน้าที่ให้สถานภาพใดอย่างไร และบุคคลในสถานภาพนั้นย่อมจะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ (สุภา สุกุลจิน, ๒๕๔๕) การทำตามบท การทำตามหน้าที่ โดยปริยาย หมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรธิดา บทบาทของครูในการสอนหนังสือ เป็นต้น (ราชบัณฑิตสถาน, ๒๕๔๒) คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่ม หรือ สังคม เพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้มีตำแหน่งเป็นพ่อจะได้รับการคาดหวังจากสังคมให้แสดงบทบาทหรือหน้าที่ต่างๆ ของพ่อ เช่น เลี้ยงดูลูก ส่งเสียให้เล่าเรียน อบรมสั่งสอนให้ความรักความเอ็นดูและอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน เช่น ครู อาจารย์ เสมียน ภารโรง ต่างก็มีบทบาทที่คาดหวังจะต้องทำในฐานะที่ครองตำแหน่งต่างๆ เหล่านั้น (งามพิศ สัตย์สงวน, ๒๕๓๘: ๗๓)

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก หรือลงมือปฏิบัติตามสิทธิสถานภาพและตำแหน่ง ที่ตนที่ดำรงอยู่ในขณะนั้นๆ ตามที่สังคมกำหนดและความคาดหวังของผู้อื่นซึ่งเป็นกลไกในการปะทะสังสรรค์และสร้างความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคมเป็นการกระทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู ดังนั้น การแสดงบทบาทของบุคคลต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ

เช่น สถานภาพ ตำแหน่งทางสังคม ความรู้ความสามารถความเชื่อ อุปนิสัย ทัศนคติ เป็นต้น

ประเภทของบทบาท

นักวิชาการจำแนกประเภทของบทบาทไว้หลายประเภท ๓ ประเภท ได้แก่

๑. บทบาทในอุดมคติ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำ อาจไม่มีใครทำตามนั้นได้

๒. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ ที่คาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

๓. บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วยสถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกอดกันของกลุ่มต่าง ๆ และบทบาทที่กระทำจริงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้ (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, ๒๕๔๕)

ดังนั้น บทบาทจึงมีความหมายทางพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมจะแสดงออกตามสถานภาพ และสิทธิของตน ตามความคาดหวังของสังคม หรือตามความเป็นจริง การแสดงออกซึ่งบทบาทของแต่ละบุคคลอาจสอดคล้อง หรือขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคมก็ได้ โดยแบ่งออกได้ ๓ ประเภท ได้แก่

๑. บทบาทตามกำหนด หรือ บทบาทตามอุดมคติ หมายถึง บทบาทที่ได้ถูกกำหนดสิทธิ ระเบียบ และหน้าที่ไว้โดยสังคม ชุมชน หรือกลุ่มองค์กรนั้นๆ เพื่อให้บุคคลที่ดำรง

ตำแหน่งต่างๆ ในสังคมชุมชน กลุ่มหรือองค์กรได้ปฏิบัติตาม อันเป็นบทบาทที่สมบูรณ์ที่อยู่ในสถานภาพนั้นๆ ควรปฏิบัติ

๒. บทบาทตามคาดหวัง หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบพฤติกรรมที่คนทั่วไปในสังคมมีความคาดหวังว่าบุคคลที่ดำรงอยู่ในสถานภาพหนึ่งๆ จะปฏิบัติ และในขณะเดียวกันผู้ที่ดำรงอยู่ในสถานภาพนั้น ก็สามารถที่จะรู้ไว้ตนเองมีบทบาทอย่างไร และสามารถที่จะคาดหวังตัวเองว่า ควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สังคมคาดหวัง และตนเองคาดหวัง

๓. บทบาทที่บุคคลปฏิบัติจริง หมายถึง บทบาทที่แต่ละบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในสถานภาพหนึ่งในสังคมได้กระทำไปจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำแต่ละสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งบทบาทหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น อาจจะไม่ตรงกับบทบาทตามที่สังคมกำหนด หรือบทบาทตามความคาดหวังก็ได้

คุณสมบัติของพระสงฆ์นักเผยแผ่หรือผู้สอน

ในการที่จะเป็นนักเผยแผ่ หรือผู้สอนที่ดีต้องมีหรือเสริมบุคลิกภาพที่ให้เป็นที่น่าเคารพเลื่อมใสแก่ผู้ที่พบ เห็นหรือผู้ฟังเห็นได้ว่าพระพุทธรูปเจ้าทรงมีพระลักษณะทั้งทางด้านสรีระ มีความสง่างามแห่งพระวรกายทั้งดงาม มีพระสุรเสียงที่โน้มน้าวจิตใจ ก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาทุกประการ อีกทั้งยังทรงมีพระมหาบุรุษลักษณะ ๓๒ ประการ และอนุพยัญชนะ ๘๐ ประการ พระฉวีวรรณผุดผ่องดังทอง นาดู น่าชม น่าเลื่อมใส มีพระสุรเสียงที่ไพเราะ สุกภาพ นุ่มนวล แจ่มใส ชัดเจน ชวนฟัง สละสลวย ไม่พร่ามัว ลึกซึ้ง กังวาน ประดุจเสียงพรหม น้ำเสียงใสไพเราะดุจเสียงนกกระเวก แต่มาถึง

ปัจจุบัน การแสดงบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์นักเผยแผ่จึงต้องประกอบไปด้วยบุคลิกภาพที่ดี ประกอบด้วยปมาณิกา หรือประมาณ ๔ คือ บุคคลมีความชอบที่แตกต่างกัน เป็นเครื่องวัดในการที่จะเกิดความเลื่อมใส อันเป็นบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์นักเผยแผ่หรือผู้สอน ดังต่อไปนี้

๑. รูปลัษณิกา ผู้ถือเอาความชอบในรูป บุคคลผู้มองเห็นรูปร่างสวยงาม ทรวดทรงดี มีอวัยวะสมส่วน ท่าทางสง่างาม สมบูรณ์พร้อม ทำให้เกิดความชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ

๒. โสฬัษณิกา ผู้ถือเอาความชอบในเสียง บุคคลที่ได้ยินได้ฟังเสียงสรรเสริญเกียรติคุณหรือพูดจาไพเราะ ทำให้เกิดความชอบใจ เลื่อมใส ในใจที่จะเชื่อถือ

๓. ลูษัณณิกา ผู้ถือเอาความชอบในความคร่ำคร่าหรือเศร้าหมอง บุคคลที่มองเห็นสิ่งของเครื่องใช้ความเป็นอยู่เศร้าหมอง เช่น จีวรเก่าคร่ำคร่า เป็นต้น หรือมองเห็นการกระทำคร่ำครึเป็นทฤฏิกิริยา ประพฤติเคร่งครัดเข้มงวด ขัดเกลาตน ทำให้เกิดความชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ

๔. อัมมปมาณิกา ผู้ถือเอาความชอบในธรรม บุคคลพิจารณาด้วยปัญญาเห็นสาระของธรรมหรือการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ทำให้เกิดความชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ

บุคคล ๓ จำพวกต้น ยังมีทางพลาดได้มาก โดยอาจเกิดความผิดใคร่ ถูกครอบงำชักพาไปด้วยความหลง ถูกพัดเวียนหรือติดอยู่แค่งายนอก ไม่รู้จักคนที่มองตนได้อย่างแท้จริงและไม่เข้าถึงสาระ ส่วนผู้ถือธรรมเป็นประมาณ จึงรู้ชัดคนที่ตนมองอย่างแท้จริง ไม่ถูกพัดพาไปเข้าถึงธรรมที่ปราศจากสิ่งครอบคลุม

พระพุทธเจ้าทรงมีพระคุณสมบัติสมกับทั้งสี่ข้อ (เฉพาะข้อ ๓ ทรงถือแต่พอดี) จึงทรงครองใจคนทุกจำพวกได้ทั้งหมด คนที่เห็นพระพุทธเจ้าแล้ว ที่จะไม่เลื่อมใสในท่านได้ยากยิ่งนัก ในชั้นอรรถกถา นิยมเรียกบุคคล ๔ ประเภทนี้ว่า รูปปมาณา ใสปมาณา ลูชปมาณา และธัมมปมาณา ตามลำดับในทางพระพุทธศาสนา ถือว่าพระสงฆ์ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นมีความสัมพันธ์กันในฐานะกัลยาณมิตร นักเผยแผ่ที่ดีจึงมีลักษณะและคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์ของกัลยาณมิตร ๗ ประการ ดังนี้

๑. ปิโย หมายถึง เป็นที่รักเป็นที่พอใจ ในฐานะที่ทำให้สบายใจและสนิทสนม ชวนอยากให้เข้าไปเฝ้าถาม คือ เข้าไปนั่งอยู่ในใจผู้พบเห็นหรือผู้ฟัง เกิดความประทับใจในการที่ได้พบเห็น

๒. ครุ หมายถึง เป็นที่น่าเคารพในฐานะสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ สามารถเป็นที่พึ่งได้ คือ มีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ชวนให้เกิดความอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้อย่างปลอดภัย

๓. ภาวนีโย หมายถึง เป็นที่ยกย่อง คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่ยกย่องน่าเอาอย่าง ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาได้

๔. วตฺตา จ หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕. วจนฺทฺสโม หมายถึง เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา คำซักถาม คำเสนอ และ วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนได้ไม่เบื่อหน่าย ไม่ฉุนเฉียวเสียอารมณ์ แม้บางครั้ง อาจถูกต่อต้านจาก บุคคลภายนอกที่เข้ามาขัดขวางต้องงานและหน้าที่

๖. คมกิริณฺจ กถิ กตฺตา หมายถึง แกล้งเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย และให้เรียนเรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป พระสงฆ์ที่ดีจะต้องมีความรู้ในศาสตร์หลายๆ ด้าน และต้องฉลาดในการเลือกใช้วิธีอธิบายแบบต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟังเพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตาม

๗. โน จัมมฺหฺนํ นโยชเย หมายถึง ไม่ชักนำไปในอวิชชา คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักนำไปในทางเสื่อมเสีย

ก ล ย ุ ท ธ์ ใน ก า ร เ พ ย แ ผ่ พระพุทธศาสนามีหลายวิธี พระภิกษุสงฆ์จะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความถนัด และลักษณะของผู้รับ ซึ่งวิธีที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ ในปัจจุบัน ได้แก่

๑. การเทศนา คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งวิธีนี้พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่อยู่เป็นประจำ

๒. ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้ฟัง โดยทั่วไปจะยืนพูด และผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูดเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการแสดงธรรมแบบใหม่

๓. อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้ฟังเข้าใจ เป็นการเผยแผ่อีกรูปแบบหนึ่ง

๔. สันทนาธรรม คือ การพูดจาหารือกันในหลักธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง

๕. การสอนสมถกรรมฐานหรือ วิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งสมาธิภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิหรือเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์ พระบางรูปสอนทั้งพระภิกษุสามเณรและอุบาสก อุบาสิกา มีการบวชชีพรามณ์ บางรูปสอนตามโรงเรียนแนะนำครูและนักเรียนให้ฝึกกรรมฐาน

๖. การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การเขียนหนังสือธรรมะการบันทึกเทปธรรมะหรือวิดีโอ เพื่อจำหน่ายแจกไปในกลุ่มคนที่ไม่มีเวลาศึกษาธรรมะด้วยตนเอง หรือมีการการใช้ ภาพยนตร์ สไลด์ วิดีโอ และรูปภาพ มาเป็นอุปกรณ์การสอนธรรมะโดยใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นเครือข่ายในการผลิตสื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ โดยมี ญาติโยมให้ความอุปถัมภ์

๗. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่ ในระบบสัญญาณดาวเทียมที่สามารถถ่ายทอดสดไปได้ทั่วโลก สามารถรับฟังได้พร้อมกันทั่วโลก และสามารถปฏิบัติในสิ่งเดียวกันพร้อมกันได้ทุกทวีปในเวลาเดียวกัน และระบบการถ่ายทอดผ่านเน็ต มือถือ iPhone iPad Android ได้ฟรี โดยระบบทีวีออนไลน์

บทบาทและหน้าที่ด้านการเผยแผ่

กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการส่วนหนึ่งมาจากพระพุทธศาสนาโดยการเรียนรู้จากพระสงฆ์ (Input) ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้เบื้องต้น (Primary Knowledge) หลังจากเริ่มการเรียนรู้จากครอบครัว สังคม ประเทศ และระดับโลก ปัจจุบันเรียกว่าการเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

พระสงฆ์ในปัจจุบันอยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงนับแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) เป็นต้นมา มีการติดต่อกับประเทศทางตะวันตกซึ่งมีการเผยแผ่ศาสนาสูงมาก รัชกาลที่ ๕ จึงทรงทำการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้ทันสมัยกว้างขวางขึ้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๒๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระสงฆ์มีหน้าที่ด้านการศึกษาของชาติ ทรงโปรดให้ตั้งโรงเรียนหลวงตามพระ

อารามต่าง ๆ โปรดฯให้มีพระสงฆ์สอนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ในทุกพระอาราม ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๔๑ ประกาศให้พระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร สอนธรรมะและวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่ประชาชนเป็นการตอบสนองพระบรมราชโองการดังกล่าว ดังนั้นพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันจึงต้องเข้ามามีบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินการปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าเข้ากับคนยุคใหม่ที่มุ่งแสวงหาความรู้ทางปัญญาจากวัตถุ โดยผ่านสื่อสารสนเทศด้วยมุ่งเน้นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความสลับซับซ้อน ประชาชนมีปัญหามากขึ้น มุ่งเน้นความรู้จากต่างประเทศ จากข่าวสารการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้วัตถุเจริญแต่จิตใจกลับเสื่อมลง สังคมเกิดปัญหามากยิ่งขึ้น เช่น ด้านจิตใจ ด้านคุณธรรม ความรู้ดังกล่าวไม่สามารถที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องอาศัยพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำทางปัญญา ผ่านสื่อที่มีรูปแบบต่างๆ กัน ที่จะทำให้เกิดความสนใจและเข้าถึงได้ง่าย รัฐและคณะสงฆ์เห็นว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ ในการช่วยเหลือสังคมอย่างใกล้ชิด

การทำหน้าที่ของพระสงฆ์มีหลักคือเป็นผู้เผยแผ่ ใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้การสื่อสารโดยผ่านการสื่อสารทางสถานีวิทยุกระจายเสียง มีการออกอากาศรายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง เป็นสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ทางพระพุทธศาสนาแห่งแรกของประเทศไทยได้แก่ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๒ ทำการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของมูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถานีวิทยุที่จัดรายการทางพระพุทธศาสนาออกอากาศโดยเฉพาะเป็นประจำทุกวันปัจจุบันเปลี่ยนเป็น

สถานีวิทยุกระจายเสียง พล.ม.๒ คลื่นความถี่ เอ.เอ็ม.(A.M.) ๙๖๓ กิโลเฮิร์ตซ์ซึ่งถือเป็นหน้าที่ในการเผยแพร่ของพระสงฆ์ไทยโดยตรง ช่อง CFM ๘๘.๗๕ MHz คลื่นวัฒนธรรม เพื่อศาสนา ศิลปะ และประชาชน ปัจจุบันมีระบบสัญญาณดาวเทียมในการเผยแพร่ธรรมะ ได้แก่ ช่อง DDTV สถานีโทรทัศน์ธรรมาธิปไตยของประชาชน ภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม ช่อง DMC ของวัดพระธรรมกาย เป็นต้น

บทบาทพระสงฆ์ในปัจจุบัน

พระสงฆ์ คือ ผู้ที่เลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ประพฤติปฏิบัติชอบด้วยตนเอง ทำหน้าที่สั่งสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม โดยในปัจจุบันพระสงฆ์มีบทบาทหลายประการ ได้แก่ การเผยแผ่ประชาสัมพันธ์ วิทยาการ ครู อาจารย์ นักเทศน์นักเขียน สังคมสงเคราะห์ เจ้าอาวาส พระธรรมทูต นักบริหาร นักวิชาการ เป็นต้น ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการตอบแทนสังคมช่วยเหลือเด็กกำพร้าและยากจน ไม่ทอดทิ้งสังคมเหมือนอย่างที่เราเห็นกันทั่วไปเข้าใจ ทำให้ประชาชนและสังคมมองเห็นคุณค่าของพระสงฆ์มากขึ้น

การที่พระสงฆ์ทำหน้าที่ช่วยเหลือคนยากจน ทำให้พวกเขาเหล่านั้นรู้สึกว่าได้ถูกสังคมทอดทิ้ง แต่การให้ความช่วยเหลือของพระสงฆ์นั้นไม่ได้ทำการประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนทราบเท่าที่ควร ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน จะมีก็น้อยมาก

แต่ในปัจจุบันพระสงฆ์ได้เริ่มมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ สิ่งพิมพ์ ทางอินเทอร์เน็ต เช่น วัดสระแก้วได้มีการทำการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบความเป็นไปในบทบาทของพระสงฆ์ การทำงาน มีการวางแผนงาน เพราะสังคมในปัจจุบันเราอยู่ในสังคมที่มีการแข่งขันสูง ในทาง

พระพุทธศาสนาต้องมีมิตรแท้เพื่อประโยชน์ที่จะได้จากการเป็นคนดีมีคุณธรรม สามารถผูกมิตรกับผู้อื่น นับเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจชาวพุทธ

การมีคุณธรรมนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ต้องเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น สอนให้คนหันมาสร้างชาติ ชัดเกล้าจิตใจ ให้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น ด้วยการเรียนการสอนมิใช่เฉพาะปริยัติเท่านั้นแต่ยังมีสอนปฏิบัติและจะส่งผลถึงปฏิเวธในอนาคต นอกจากนั้นยังมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ทันสมัยมีวิสัยทัศน์ว่า “จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม”

การเรียนการสอนนี้เริ่มตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นในวัดตามหัวเมืองต่างๆ เท่ากับเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญแพร่หลายเป็นการวางรากฐานโรงเรียนหัวเมืองในปัจจุบันด้วย แต่การที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมุ่งที่จะให้พระสงฆ์มีบทบาทในการบำรุงส่งเสริมการศึกษาของชาติ มีการตราเป็นพระราชบัญญัติกำหนดให้พระสงฆ์ตั้งแต่เจ้าอาวาสขึ้นมา จนถึงระดับสูงสุด มีหน้าที่ในการบำรุงการศึกษานั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงพระบรมราโชบายของรัชกาลที่ ๕ ที่ทรงเห็นคุณค่าของการศึกษาในวัด ซึ่งนับเป็นการวางรากฐานการศึกษาของชาติ ในปีพุทธศักราช ๒๔๔๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการจัดตั้งสมณเถร ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทว่าพระราชอาณาจักร แสดงให้เห็นถึงพระวิสัยทัศน์อันยาวไกล ที่ต้องการให้พระศาสนารุ่งเรืองถาวร มีพระบรมราโชบายในการนำหลักการสมัยใหม่มาใช้กับการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน มอบให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจในการบริหาร

และการปกครอง ให้ถือเป็นสิทธิ์ขาด ส่วนการปกครองคณะสงฆ์กำหนดหน้าที่ตำแหน่งไว้โดยละเอียดชัดเจน เช่น อำนาจในการแต่งตั้งถอดถอน การบำรุงรักษา การสั่งสอนกุลบุตรตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้การปกครองสงฆ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีพระราชบัญญัติกำหนดให้พระสงฆ์ตั้งแต่ชั้นเจ้าอาวาสขึ้นมา จนถึงระดับสูงสุดมีหน้าที่ในการบำรุงการศึกษา แสดงให้เห็นคุณค่าของการศึกษาในวัด และมีพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ มีกำหนดระเบียบการเก็บผลประโยชน์ของพระอารามให้เป็นหลักฐาน ทำให้วัดมีฐานะทางเศรษฐกิจของวัดมั่นคงตลอดมา

พระสงฆ์จึงมีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้องกับ บ้าน วัด โรงเรียนหรือรัฐบาลมีความสัมพันธ์กันมาโดยตลอด เพราะพระพุทธศาสนาประกอบด้วยพุทธบริษัท ๔ จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวบ้านก็ต้องพึ่งวัด พึ่งพระสงฆ์ การเรียนรู้หลักธรรมจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ดำรงอยู่ได้ด้วยอุบาสก อุบาสิกา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน พระสงฆ์จึงมีบทบาทมากในด้านการศึกษา การเรียนรู้พระพุทธศาสนา มี

การจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์เข้ารับการศึกษ พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องเข้าไปมีบทบาทและหน้าที่ต่างๆ ในสังคมปัจจุบัน เพื่อให้พระสงฆ์ได้ทำบทบาทและหน้าที่ที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์มากที่สุด

บทสรุป

เมื่อพระสงฆ์เข้าใจบทบาทของตนเองแล้ว เทคโนโลยีสารสนเทศก็คือวิชาการอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์ควรศึกษาและคณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้พระได้มีโอกาสศึกษาให้มากขึ้น โดยใช้หลักปฏิสัมพันธ์คือรู้จักความหมาย รู้จักหลักการ รู้จักภาษาหรือศัพท์เฉพาะต่างๆ และสามารถติดต่อได้ เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรู้เท่าทันและนำไปอธิบายหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้กับคนร่วมสมัยเข้าใจได้ พระสงฆ์ก็จะอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปอีกนานและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับชาวโลกได้อย่างมีความสุขโดยอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผ่านเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยในการเผยแผ่

บรรณานุกรม

- งามพิศ สัตย์สงวน. “การจัดระเบียบทางสังคม” ใน **สังคมและวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. **ทฤษฎีองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๘.
- ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๒.
- สุภา สุกุลเงิน. “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.